

Marlene Wiklund är Centerpartiets utsända praktikant i Washington för perioden januari-juli inom ramen för Centerpartiets internationella akademi.

Alla Centerpartiets internationella praktikanter skriver varje månad en fördjupande rapport om något relaterat till praktikplatsen som är av intresse för Centerpartiets partiledning.

Washington, D.C.
31 Mars 2019
Marlene Wiklund

Månadsrapport mars från Centerpartiets praktikant i Washington, D.C.

Nationellt nödläge, presidentens vetorätt och USAs maktdelningsprincip

I samband med att president Donald Trump den 15 februari skrev på budgeten för 2019¹, efter utdragna förhandlingar kring finansieringen av en mur längs den Mexikanska gränsen, utlyste han även nationellt nödläge i ett försök att finansiera murbygget på andra vägar. En månad senare, den 15 mars, utnyttjade president Trump för första gången sin vetorätt för att blockera kongressens lagförslag om att avbryta nödläget.² Samtidigt har domstolar runtom i landet att pröva lagligheten av utlysningen, något som i slutändan kan komma att avgöras av högsta domstolen i Washington, D.C.

Enligt den amerikanska konstitutionen är den offentliga makten fördelad mellan den verkställande makten hos presidenten, den lagstiftande makten hos kongressen och den dömande makten hos högsta domstolen.³ Denna maktdelningsprincip syftar till att undvika att för mycket makt hamnar hos en enhet och innefattar en möjlighet för de tre enheterna att till viss del kontrollera varandra. Bland dessa kontrollmedel finns presidentens vetorätt, högsta domstolens möjlighet att granska presidentens och kongressens handlingar samt kongressens möjlighet att avsätta presidenten genom riks rätt. Enligt konstitutionen har kongressen exklusiv makt över beslutande om federala utgifter. När president Trump utlyste nationellt nödläge tidigare i år använde han därför en av de behörigheter som presidenten tilldelats genom lag som ger presidenten utvidgad behörighet i nödsituationer, som ett sätt att få tillgång till ytterligare finansiering till muren vid den södra gränsen. Anledningen var att endast en liten del av hans önskade miljardbelopp gick igenom kongressen för 2019 års budget. Presidentens utlysning har emellertid fått ta emot mycket kritik från både demokrater och republikaner. Representanhusets talman Nancy Pelosi och senatens minoritetsledare Chuck Schumer har hävdats att något nödläge inte föreligger, och att presidentens utlysning utgör en kränkning av kongressens exklusiva makt och därmed står i strid med konstitutionen.⁴

¹ För att läsa mer om den amerikanska budgetprocessen, se min månadsrapport från [februari](#).

² Se [Congress.gov](#), *H.J.Res.46 - Relating to a national emergency declared by the President on February 15, 2019*.

³ Se den [amerikanska konstitutionen](#) artikel 1-3.

⁴ [Politico](#), *Pelosi, Schumer speak out against #FakeTrumpEmergency*, 15 Mars 2019, samt [Speaker.gov](#), *Pelosi, Schumer Joint Statement on the President's Unlawful Emergency Declaration*, 14 Februari 2019.

Även om president Trumps utlysning fått betydligt mer uppmärksamhet har utlysningar av nationellt nödläge förekommit flera gånger tidigare från både demokratiska och republikanska presidenter. Sedan lagen antogs 1976 handlar det om närmare 60 utlysningar som skett under "National Emergencies Act". Förre amerikanska presidenten Barack Obama utlyste nationellt nödläge totalt tolv gånger under sin tid.⁵ Dessa utlysningar skedde till exempel i reaktion till utbrottet av svininfluensan 2009 samt till följd av situationerna i bland annat Somalia, Libyen, Yemen och Ukraina för att frysa tillgångar och införa sanktioner.⁶ Även president Trump har hunnit utlysa nationellt nödläge några gånger innan denna, bland annat för att införa sanktioner mot utländska enheter som söker påverka utgången i amerikanska val.⁷ Denna utlysning är dock den första som bemyndigar militära åtgärder sedan terroristattacker under 9/11. Det är dessutom den första utlysningen där den finansiering presidenten söker komma åt redan beslutats om, och misslyckats med att gå igenom, i kongressen.⁸ Att presidenten kringgår kongressen och direkt handlar mot dess vilja är kanske en av de främsta källorna till ett stort missnöje.

Med president Trumps veto mot kongressens lagförslag om upphävande av det nationella nödläget vid den södra gränsen kvarstår utlysningen tills vidare, och en miljard dollar till murbygget har redan fått godkännande från USAs försvarsdepartement Pentagon.⁹ Presidentens veto är dock inte absolut. När presidenten utnyttjar sin vetorätt har kongressen fortfarande möjlighet att driva igenom lagen genom att rösta ner presidentens veto. För detta krävs två tredjedelars majoritet i respektive kammare.¹⁰ I representanthuset genomfördes en sådan omröstning den 26 mars, men med ett röstresultat på 248 för och 181 mot misslyckades försöket.¹¹ Trots att rösterna inte räcker för att gå vidare kan resultatet troligtvis komma att användas vid prövning i domstol för att visa på det hårda motstånd som utlysningen möter i kongressen och den stora tveksamhet som råder kring det påstådda nödläget. Skulle det gå hela vägen till prövning i USAs högsta domstol finns möjlighet för domstolen att stoppa nödläget om den bedömer att presidentens utlysning står i strid med konstitutionen. Även om det från många håll uttryckts att situationen vid Mexikogränsen inte utgör ett nationellt nödläge finns dock en del problematik i det faktum att lagen saknar en definition av vad ett nationellt nödläge faktiskt är. Avsikten med en öppen formulering var troligtvis att lämna utrymme för presidentens egen bedömning i ett nödläge, och kanske är det här priset kongressen får betala för en sådan flexibilitet i lagen.

⁵ [Congressional Research Service](#), *National Emergency Powers*, 27 Februari 2019.

⁶ [CNN](#), *America's other national emergencies, in photos*.

⁷ [Federal Register](#), *Imposing Certain Sanctions in the Event of Foreign Interference in a United States Election*, Executive order, 12 September 2018.

⁸ [New York Times](#), *Presidents Have Declared Dozens of Emergencies, but None Like Trump's*, 15 Februari 2019

⁹ [The Hill](#), *Pentagon authorizes \$1B in counter-drug money for Trump's border wall*, 25 Mars 2019.

¹⁰ [Congressional Research Service](#), *Introduction to the Legislative Process in the U.S. Congress*, 15 November 2018.

¹¹ [New York Times](#), *House Fails to Override Trump Veto, Preserving National Emergency Order*, 26 Mars 2019. För att upphäva presidentens veto hade det krävts 290 röster i representanthuset, samt två tredjedelars majoritet vid en omröstning i senaten.